

Warszawa, 13 maja 2024

Stowarzyszenie Nauczycieli i Pracowników Oświaty

„Nauczyciele dla Wolności”

ul. Lindleya 16

02-013 Warszawa

stowarzyszenie@nauczycieledlawolnosci.pl

Ministerstwo Edukacji Narodowej

al. Jana Chrystiana Szucha 25

00-918 Warszawa

Szanowna Pani Minister Barbara Nowacka.

W odpowiedzi na ogłoszony projekt nowelizacji rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej w sprawie podstaw programowych, mając na uwadze trwające do dn. 13.05.2024 r. konsultacje, **pragniemy przedstawić swoje uwagi wobec propozycji „uszczuplenia” podstaw programowych zawartych w projekcie nowelizacji rozporządzenia.** Przedstawiamy nasze propozycje uwag dotyczące poszczególnych przedmiotów i wstępu do podstaw.

Sprzeciwiamy się fragmentowi zaktualizowanej części wstępnej do podstawy programowej [tzw. preambuły] w brzmieniu:

„W celu ograniczenia potencjalnych barier uczenia się nauczyciele stosują w pracy z uczniami założenia uniwersalnego projektowania.

Uczniom z niepełnosprawnościami, w tym uczniom z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim, nauczanie dostosowuje się do ich możliwości psychofizycznych oraz tempa uczenia się, wprowadzając racjonalne usprawnienia [...]” [§.4; Zał. 1. PODSTAWA PROGRAMOWA KSZTAŁCENIA OGÓLNEGO DLA SZKOŁY PODSTAWOWEJ]

W poprzedniej wersji podstawy mówiło się jedynie o uwzględnieniu potrzeb uczniów niepełnosprawnych, w obecnej - pada stwierdzenie znacznie ogólniejsze i bardziej radykalne, które nakłada bezwzględny obowiązek na nauczycieli stosowania założeń uniwersalnego projektowania w odniesieniu do

każdego ucznia, i to od początku, a nie pod wpływem konkretnych przyczyn uzasadniających tę strategię postępowania. To znaczne ograniczenie autonomii nauczyciela i stosowanych przez niego metod do jednej, która zostaje mu nakazana. Jest to całkowicie sprzeczne z Kartą Nauczyciela i Prawem oświatowym

JĘZYK POLSKI

Szkoła podstawowa kl. IV-VIII

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

KLASY IV–VI

I. 1. 2 Brak rozróżnienia na **prozę realistyczną, fantastycznonaukową i utwory fantasy**

→ terminy powinny pozostać, gdyż są potrzebne przy omawianiu takich lektur jak „Hobbit czyli tam i z powrotem”, opowiadania Stanisława Lema, jednego z najbardziej znanych polskich pisarzy na świecie.

I 1.3. skrajnie zubożenie znajomości **typów powieści**, których rozpoznanie nie jest kłopotliwe dla ucznia i stanowi jedną z podstawowych umiejętności czytelniczych oraz jest zachętą do samodzielnych lektur → terminy powinny pozostać.

I.1.3. rezygnacja z umiejętności rozpoznawania takich gatunków literackich jak **dziennik, pamiętnik**.

→ Dziennik i pamiętnik to formy ukazujące bogactwo wewnętrzne autora, skłaniające do autorefleksji, powinny się pojawić i być zachętą do prowadzenia własnych tego typu zapisków; uczniowie chętnie piszą dziennik lub pamiętnik, wcielając się w bohaterów literackich.

I. 1.6 Uczniowie nie będą rozpoznawać **liczby sylab w wersie** i badać związku jej powtarzalności [lub celowych niezgodności] z melodyką utworu, co bardzo zuboży świadomy odbiór poezji [nie będzie znane pojęcie np. 8- czy 13-zgłoskowca!]. Uniemożliwi to samodzielne próby poetyzowania wg tradycyjnych zasad wersyfikacji – powinno pozostać.

I 1.16 Usunięcie „**określa doświadczenia bohaterów literackich i porównuje je z własnymi**” - usunięcie jednej z kluczowych funkcji czytania, jaką jest zestawienie i porównanie świata wewnętrznego bohatera literackiego [przeżycia, uczucia, motywacje etc.] z osobistym doświadczeniem ucznia – powinno pozostać w celu pobudzenia go do refleksji, jego wzbogacenia i rozwoju.

I 2.9 Usunięcie kluczowych elementów rozpoznawania **cech dzieła filmowego** to radykalne zubożenie umiejętności świadomego odbioru tekstu kultury → dzieci oglądają dużo filmów i od pierwszych klas szkoły podstawowej należy uczyć je mądrej analizy dzieła filmowego i krytycznego podejścia do budowanej przez reżysera kreacji świata przedstawionego.

II 1.7 i II 1.11 Rezygnacja z **rozumienia funkcji i sensu stosowania środków językowych** [stopniowanie, rodzaje wypowiedzeń] do opisu świata → skutek: ograniczenie umiejętności

uczniów jedynie do rozpoznawania środków językowych, brak nakierowania na rolę, jaką powinien pełnić język.

Uzasadnienie: Powyższe zmiany programowe są skrajnie nienowoczesne, to powrót do mechanicznego odtwarzania wiedzy. Brak jest oczekiwania stosowania przez uczniów informacji w praktyce i przetwarzania zdobytej wiedzy, a także krytycznego odbioru tekstów kultury.

Lektury obowiązkowe – powinny pozostać:

- **Adam Mickiewicz „Powrót taty”** – łatwy w recytacji, umożliwia dramę; brak uzasadnienia dla usunięcia;
- **Należy przywrócić wybrane wiersze Władysława Bełzy**
Uzasadnienie: „Katechizm polskiego dziecka” to utwór, na którym wychowały się całe pokolenia Polaków, który budował polską tożsamość narodową.

Klasy VII-VIII

I 1.2. rozróżnia gatunki epiki, liryki, dramatu, w tym ~~pamiętnik~~ → Literatura pamiętnikarska to obszerny dział literacki, dzięki któremu poznajemy autentyczne doświadczenia poprzednich pokoleń, **należy zostawić pamiętnik i warto też dodać tu dziennik.** Uczniowie chętnie czytają książki dla młodzieży, które zawierają fragmenty dziennika, co inspirowało ich do redagowania samodzielnie takich form wypowiedzi.

II 2. 1 – należy **pozostawić pojęcie skrótu i skrótowca (bez wprowadzania ich typów) oraz ukazać różnice pomiędzy nimi i zasady poprawnej odmiany, a także zapisu** → To element użytkowy języka, wiedza, która przyda się w zastosowaniu praktycznym.

Lektury obowiązkowe:

- **przywrócić „Śmierć Pułkownika” Adama Mickiewicza** → Ten piękny wiersz ukazujący topos śmierci wodza, żołnierza jest okazją do rozmowy zarówno o *ars moriendi* i oddawaniu życia za Ojczyznę, jak i dzielnych Polaków, takich jak Emilia Plater, które dawniej angażowały się w walkę za Ojczyznę, a teraz również wstępują do służb mundurowych.
- **Adam Mickiewicz „Pan Tadeusz” w całości** – uczniowie w trakcie nauki na wszystkich poziomach edukacyjnych powinni poznać całość „Pana Tadeusza”. Jeśli w tym momencie nie można przesunąć go do szkoły ponadpodstawowej, należy przywrócić go w całości w kl. VII-VIII.

Warunki i sposób realizacji

- należy pozostawić w lekturach dodatkowych nowele: **„Janka Muzykanta” Henryka Sienkiewicza i „Katarynkę” Bolesława Prusa**

Uzasadnienie: Są to teksty przystępne, niezbyt długie, które podejmują ważną problematykę i są egemplifikacją złotego okresu polskiej nowelistyki. Mogą stanowić również wzór dla uczniów i pomoc w szlifowaniu własnego warsztatu pisarskiego dzięki umiejętności określania punktu kulminacyjnego, zwrotów akcji, puenty, które to elementy twórcze oceniane są podczas egzaminu ósmoklasisty w formie opowiadania.

- Należy pozostawić zapis: „wybrane przez nauczyciela”, aby podkreślić autonomię nauczyciela w doborze środków i metod nauczania w myśl art. 12 pkt 2 Karty Nauczyciela.

JĘZYK POLSKI

ZAKRES PODSTAWOWY I ROZSZERZONY – LO i Technikum

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I 2.4 ZAKRES PODSTAWOWY: określa wpływ starożytnego teatru greckiego na rozwój sztuki teatralnej – przywrócić

Uzasadnienie: Nie da się omawiać dzieł dramatycznych z późniejszych epok literackich, nie odwołując się do początków teatru, nie pokazując pewnej ciągłości, a także przemian gatunków. Kultura i literatura grecka jest jednym z fundamentów naszej cywilizacji śródziemnomorskiej.

II 2.5 ZAKRES PODSTAWOWY: zostało skreślone: określa rodzaje zapożyczeń i sposób ich funkcjonowania w polszczyźnie różnych epok; odnosi wskazane zjawiska do współczesnej polszczyzny; – pozostawić: rozpoznaje zapożyczenia oraz sposób ich funkcjonowania w polszczyźnie różnych epok i rozumie ich funkcje

Uzasadnienie: Aby uczniowie lepiej zrozumieli zjawisko zapożyczeń językowych, należy ukazać je w kontekście historycznym.

II 2.8 ZAKRES ROZSZERZONY: określa cechy stylu wypowiedzi internetowych oraz wartościuje wypowiedzi tworzone przez internautów – pozostawić

Uzasadnienie: ze względu na potrzebę przywracania poprawności językowej, zwłaszcza w tekstach pisanych, pożyteczne jest porównywanie materiału z internetu (wypowiedzi bliższe mentalności i codziennej praktyce młodzieży) z tekstami literackimi.

LEKTURY

- Nie ma potrzeby wykreślać nic z listy lektur uzupełniających i w szkole podstawowej, i szkole średniej.

LEKTURA OBOWIĄZKOWA

ZAKRES PODSTAWOWY:

Należy pozostawić następujące teksty:

- „Kwiatki św. Franciszka”

Uzasadnienie: Postać św. Franciszka wywarła olbrzymi wpływ na średniowieczną Europę, a jego podejście do natury dało początek nowoczesnemu postrzeganiu świata przyrody.

- **Adam Mickiewicz „Pan Tadeusz” w całości!!!**

Uzasadnienie: Do tej pory „Pan Tadeusz” omawiany był w kl. VII-VIII szkoły podstawowej w całości i słuszne jest zrezygnowanie z tego pomysłu. Jednak niedopuszczalne jest, aby maturzysta znał tylko fragmenty utworu, który został epopeją narodową i jest perłą polskiego romantyzmu, a czytany był przez Polaków nie tylko w Polsce, ale na całym świecie i do tej pory bardzo doceniany jest przez polską Polonię. Przetłumaczony na ponad 30 języków uważany jest wśród literaturoznawców zagranicznych za „encyklopedię polskości” i zestawiany z wielkimi dziełami literatury europejskiej, takimi jak „Iliada”, „Odyseja”, „Boska komedia” czy epos J. W. Goethego „Herman i Dorota”.

- **William Szekspir „Romeo i Julia” – tekst powinien być w lekturach obowiązkowych**

Uzasadnienie: Poznanie losów kochanków z Werony pozwala uczniom wkroczyć w krąg kanonów literatury europejskiej, do której odwołuje się współczesna kultura, czego wyrazem jest kilkanaście adaptacji filmowych dramatu, z czego ostatnia w reżyserii Stevena Spielberga („West Side Story”) powstał w 2021 roku. Trudno wyobrazić sobie młodego człowieka, który nie wie, skąd się wzięli Romeo i Julia i ich historia miłosna, która jest jedną z najważniejszych w całej literaturze

- **„Kroniki” Galla Anonima (fragmenty)**

Uzasadnienie: Bez ukazania wzorców osobowych rycerza, władcy i świętego nie ma możliwości zaprezentowania pełnego obrazu epoki średniowiecza. Ponadto jeśli chodzi o „Kroniki”, jest to jedyny tekst kronikarski poznawany przez uczniów w całym cyklu kształcenia, podczas którego powinni się dowiedzieć, skąd czerpiemy wiedzę o początkach państwa polskiego.

- **Jan Chryzostom Pasek, „Pamiętniki” (fragmenty):**

Uzasadnienie: omówienie z uczniami choć niewielkich fragmentów pozwoli ukazać cechy sarmatyzmu konieczne do zrozumienia innych lektur, np. „Pana Tadeusza” czy „Potopu”.

- **F. Karpiński, przykład sielanki**

Uzasadnienie: Skoro w języku codziennym pojawiają się sformułowania „sielankowy nastrój, atmosfera”, „to taka sielanka”, oczywiste jest, że młody człowiek powinien w szkole dowiedzieć się, czym jest sielanka, kiedy i kto ją tworzył, powinien poznać gatunek i konwencję sentymentalną jako uzupełnienie klasycyzmu oświeceniowego;

- **Adam Mickiewicz „Konrad Wallenrod”**

Uzasadnienie: Jest to kluczowy utwór dla zrozumienia pewnego typu myślenia romantycznego, a także dylematu tragicznego w wydaniu nowożytnym.

- **Witold Pilecki „Raport Witolda” – przenieść do lektur obowiązkowych z uzupełniających**

Uzasadnienie: Byłoby to dobre uzupełnienie dla „Opowiadań” Tadeusza Borowskiego, które przedstawiają „człowieka zlagrowanego”, poprzez ukazanie obozu koncentracyjnego z perspektywy oficera, który świadomie podjął się misji przebywania w Auschwitz, by przekazać władzom meldunek o tym, co tak naprawdę dzieje się w obozie.

- **wybór wierszy Tadeusza Gajcego**

Uzasadnienie: Wiersze Gajcego są bardzo dobrym uzupełnieniem dla poezji K. K. Baczyńskiego, odzwierciedlając nieco inną wrażliwość poetycką i dopełniając obraz czasu wojny ukazany oczyma poetów pokolenia Kolumbów.

Przeniesienie z lektur obowiązkowych do uzupełniających (zamiast je w ogóle wyrzucić) następujące utwory:

- **Wergiliusz, „Eneida” (fragmenty);**
- **św. Augustyn, „Wyznania” (fragmenty);**
- **św. Tomasz z Akwinu, „Summa teologiczna” (fragmenty);**

Uzasadnienie: Literatura starożytna to kanon, który dobrze jest znać i który stanowi podstawę kultury śródziemnomorskiej. Z kolei św. Augustyn i św. Tomasz, to nie tylko święci, ale przede wszystkim wielkie umysły doby oświecenia, filozofowie i myśliciele, którzy przyczynili się do rozwoju filozofii i piśmiennictwa europejskiego. Jeśli rezygnujemy z obowiązku omawiania tych lektur, dajmy możliwość nauczycielowi omówienia ich jak dopełnienie lektur obowiązkowych.

Warunki i sposób realizacji

LEKTURY UZUPEŁNIAJĄCE - pozostawić:

- **Maria Konopnicka, wybór wierszy**

Uzasadnienie: Maria Konopnicka to ważna poetka i autorka książek dla dzieci, a także twórcza „Roty”, która aspirowała do roli hymnu narodowego i dla wielu Polaków w czasie zaborów takim hymnem była. Niedopuszczalne jest zupełne usunięcie nazwiska tej poetki z podstawy programowej. Nie ma bowiem również żadnego jej utworu w podstawie programowej dla szkoły podstawowej.

- **Tadeusz Peiper, wybór wierszy**

Uzasadnienie: Nauczyciel powinien mieć możliwość omówienia twórczości założyciela Awangardy Krakowskiej, choć nie będzie do tego zobowiązany.

- **wybór wierszy Anny Kamińskiej, Anny Świrszczyńskiej, Julii Hartwig, Stanisława Grochowiaka, Ryszarda Krynickiego, Edwarda Stachury, Adama Zagajewskiego, wybór wierszy**

Uzasadnienie: Nie ma potrzeby usuwać żadnych utworów z lektur uzupełniających. Wierszy powyższych poetów nie trzeba rekomendować. Można jedynie ubolewać, że nie będzie dla nich miejsca wśród lektur obowiązkowych.

- **Stefan Wyszyński „Zapiski więzienne”, Jan Paweł II „Przekroczyć próg nadziei” (fragmenty), „Fides et ratio” (fragmenty), „Tryptyk rzymski”,**

Uzasadnienie: Zarówno Jan Paweł II, jak i kardynał Wyszyński to nie tylko przedstawiciele Kościoła, ale przede wszystkim polscy patrioci, mężowie stanu i wielkie umysły. Karol Wojtyła to ponadto utalentowany poeta i dramaturg. Trudno odmówić im wkładu do polskiej myśli, a także literatury, dlatego zdecydowanie należy pozostawić nauczycielom możliwość omówienia fragmentu ich twórczości

Chcieliśmy odnieść się również do „MANIFESTU POLONISTÓW: Grzeczni... już byliśmy!”

- Zgadząmy się, że można wykreślić „**Odprawę posłów greckich**” Jana Kochanowskiego.
- Należy pozostawić „**W pustyni i w puszczy**” najlepiej w całości lub chociaż we fragmentach.

Uzasadnienie: Jest to jedna z pierwszych polskich powieści przygodowych dla młodzieży, którą uczniom się dość dobrze czyta.

- **Zdecydowanie trzeba pozostawić „Zemstę”**

Uzasadnienie: Aleksander Fredro to jeden z najwybitniejszych polskich komediopisarzy; powiedzonka z „Zemsty” weszły do obiegu – trudno sobie wyobrazić, żeby Polak nie znał słów „Hej, Gerwazy, daj gwintówkę...” czy „Mociumpanie”.

- Pozostawić „**Panią Twardowską**”

Uzasadnienie: Utwór barwny, ciekawy, nawiązujący do znanej polskiej legendy.

- **Pozostawić „Sonety krymskie”**

Uzasadnienie: Uczniowie chętnie uczą się na pamięć jednego sonetu, tekst nie jest trudny w przyswojeniu i omówieniu, a omówienie jednego sonetu nie zabiera zbyt wiele czasu.

- **Pozostawić „Potop” Henryka Sienkiewicza**

Uzasadnienie: „Trylogia” Sienkiewicza jest elementem naszego kodu kulturowego. Zupełnie innym tekstem jest „Quo vadis” niż „Potop”, który mówi o polskich wydarzeniach historycznych i pokazuje kulturę sarmacką. Ważniejsze jest pozostawienie „Potopu” w szkole ponadpodstawowej niż „Quo vadis” w szkole podstawowej.

- Nie przenosić na poziom rozszerzony „**Boskiej komedii**”

Uzasadnienie: w kulturze jest bardzo wiele odwołań do tego tekstu, jest to dzieło znaczące w polskiej kulturze.

- **Pozostawić w „Tren IX” i „Tren XIX” Jana Kochanowskiego**

Uzasadnienie: „Tren IX” jako krytyka stoicyzmu jest konieczny dla zrozumienia kryzysu światopoglądowego poety, „Tren XIX” to zwieńczenie cyklu, wyjaśnienie, do czego doszedł poeta.

- Pozostawić **listę lektur uzupełniających.**

Uzasadnienie: Przydatna, aby czerpać inspirację, a nie jest przecież obowiązkowa.

HISTORIA

Zastanawiający jest brak wstępu, w którym nakreślone były ważne elementy nauczania historii. Postulujemy przywrócenie wstępu w szkole podstawowej z uwzględnieniem szczególnie następujących treści:

1. Poznanie ważnych wydarzeń z dziejów narodu polskiego, zwłaszcza poprzez dokonania wybitnych postaci historycznych; zapoznanie z symbolami narodowymi,

państwowymi i religijnymi; wyjaśnienie ich znaczenia oraz kształtowanie szacunku wobec nich to rola historii.

2. Rozbudzanie poczucia miłości do ojczyzny przez szacunek i przywiązanie do tradycji i historii własnego narodu oraz jego osiągnięć, kultury oraz języka ojczystego jest kształtowane podczas realizacji przedmiotu historia.
3. Równie ważne jest kształtowanie więzi z krajem ojczystym, świadomości obywatelskiej, postawy szacunku i odpowiedzialności za własne państwo, utrwalanie poczucia godności i dumy narodowej.
4. Istotne jest budzenie przekonania, że nie można budować przyszłości bez pamięci historycznej, bez kształtowania szacunku dla dziedzictwa narodowego oraz wyrabiania poczucia troski o pamiątki i zabytki historyczne.

Uzasadnienie: 1. Dzieciom w wieku lat 10-14 (kl. IV-VIII) łatwiej jest opowiadać o wydarzeniach historycznych przez pryzmat dziejów poszczególnych jednostek, z którymi mogą się utożsamić. Widzimy ogólną tendencję rezygnacji w podstawie programowej z podawania nazwisk wybitnych Polaków, co zdecydowanie jest niewłaściwe.

2. Niesłuszna jest rezygnacja ze sformułowania „miłość do ojczyzny”, „szacunek i przywiązanie do tradycji własnego narodu”, ponieważ to na tym polega postawa patriotyczna, którą powinna kształtować szkoła.

3. Należy budować w młodych Polakach poczucie godności i dumy narodowej, dlatego zapis powyższy powinien pozostać.

4. Powyższy zapis o niemożności budowania przyszłości bez pamięci historycznej jest rozwinięciem starej starożytnej maksymy *Historia magistra vitae est*, której aktualność powinna oczywista dla wszystkich nauczycieli i ekspertów oświatowych.

SZKOŁA PODSTAWOWA

HISTORIA

Treści nauczania - wymagania szczegółowe.

KLASA IV

II 2. Należy pozostawić zapis o znajomości przez ucznia legend o początkach państwa polskiego.

Uzasadnienie: Uczniowie chętnie poznają legendy o początkach państwa polskiego i chcą znać legendarne przekazy dotyczące początków narodu, do którego należą. Należy omawiać je z uczniami, pokazując ich źródła zawarte w kronikach oraz uczyć odróżniania faktów historycznych od fikcji i fantastyki. Wykreślenie legend jest zupełnie nieuzasadnione.

IV 7. Należy pozostawić przykłady postaci historycznych: Zawisza Czarny, o. Augustyn Kordecki, hetman Stefan Czarniecki.

Uzasadnienie: Dzieci lepiej przyswajają wiedzę poprzez poznawanie losów konkretnych postaci. Zawisza Czarny to ikona polskiego rycerstwa utrwalona zarówno przez Jana Matejkę, jak i w języku (polegać jak na Zawiszy), a także wykorzystana podczas tworzenia Szarych Szeregów, o których będą czytać w lekturze obowiązkowej w kl. VII lub VIII („Kamienie na szaniec”), a także mogą spotkać się w „Krzyżakach” Henryka Sienkiewicza. Ważne, aby pokazywać uczniom bohaterskie postawy Polaków, a także dbać o spójność założeń programowych podstawy. Z kolei hetman Czarniecki to jeden z najwybitniejszych polskich

dowódców, którego wspominamy w hymnie narodowym, co jest wystarczającą przesłanką do tego, aby omówić jego postać. O. Augustyn Kordecki to z kolei duchowy przywódca obrony Jasnej Góry, o której uczniowie będą czytać w „Potopie” Henryka Sienkiewicza, więc warto aby poznali tę wybitną postać.

Treści dodatkowe, nieobowiązkowe

Zbędne usunięcie punktów 1, 2, 3:

1. Ród Piastów – legendy związane z rodem.
2. Chrzest Polski. Chrystianizacja i przemiany kulturowe na ziemiach polskich.
3. Wojny z Niemcami. Obrona kraju, wojowie. Obrona Głogowa.

Uzasadnienie: Skoro są to treści dodatkowe, nie ma potrzeby ich usuwania, ponieważ i tak nauczyciel decyduje o tym, które z zaproponowanych treści zrealizuje dodatkowo. Powinien zostać temat dotyczący początków państwa polskiego i legend tego dotyczących, gdyż słuszne jest poznawanie narodzin kraju, w którym się żyje. Chrzest Polski to wydarzenie o doniosłym znaczeniu nie tylko duchowym, ale również politycznym, które otworzyło nam drogę do pozyskania korony. Natomiast kwestia obrony kraju przez Niemcami, łącznie z historią obrony Głogowa może być dla młodego ucznia wielce pouczająca.

KLASY V-VIII

III 1,2,3,4. Zamiast proponowanego ogólnego zapisu: III. Średniowieczna Europa. Uczeń charakteryzuje władzę królewską, cesarską i papieską oraz relacje między nimi wrócić do:

Niepotrzebne usunięcie z modułu „Średniowieczna Europa” następujących treści: umiejscowienie w czasie i przestrzeni państwa Franków; umiejscowienie w czasie i przestrzeni nowych państw w Europie; wyjaśnienie przyczyn i skutków rozłamu w Kościele w XI wieku oraz opisywanie relacji między władzą cesarską a papieską; charakteryzowanie przyczyn i skutków krucjat.

Uzasadnienie: Wyrzucenie z PP tych treści powoduje, że uczniowie nie są w stanie zrozumieć pewnych istotnych procesów (np. kształtowania się mapy politycznej Europy, której historia nie zaczęła się wraz z powstaniem UE; relacji między władzą świecką a duchowną, która kształtowała się w ramach *christianitas*), które kształtowały życie religijne, społeczne i polityczne mieszkańców naszego kręgu kulturowego. Brak omówienia krucjat powoduje, że uczniowie skazani będą na posługiwanie się fałszywymi wyobrażeniami, które na ich temat powszechnie funkcjonują, sprowadzając wyprawy krzyżowe wyłącznie do drugorzędnych w ich wypadku czynników społeczno-gospodarczych albo ukazując rzekomy fanatyzm ich uczestników.

IX 1. Niepotrzebnie usunięto: charakteryzuje największe osiągnięcia Leonarda da Vinci, Michała Anioła, Rafaela Santi, Erazma z Rotterdamu, Mikołaja Kopernika, Galileusza i Jana Gutenberga;

Uzasadnienie: Uczniowie powinni znać wspomniane nazwiska i poznać twórczość wspomnianych artystów i naukowców, którzy stworzyli arcydzieła doby renesansu.

IX 7. Niepotrzebnie usunięto: uwzględniając twórczość Mikołaja Reja, Jana Kochanowskiego, Andrzeja Frycza Modrzewskiego;

Uzasadnienie: Dobrze, aby informacje z lekcji historii uzupełniały się z edukacją polonistyczną, ukazując spójność treści programowych. Zaznaczyć należy, że twórczość Mikołaja Reja w szkole średniej należy do lektur uzupełniających, więc jedyną okazją do poznania tego wybitnego Polaka dla wielu uczniów będzie właśnie okres szkoły podstawowej.

X 3. Należy pozostawić: uczeń opisuje panowanie Stefana Batorego, ze szczególnym uwzględnieniem jego polityki zewnętrznej.

Uzasadnienie: Szkoła podstawowa to jedyne miejsce, w którym polscy uczniowie mogą dowiedzieć się, kim był i czego dokonał Stefan Batory, gdyż postać ta w szkole średniej się nie pojawia.

XIV 3. Powinno zostać: przedstawia wkład Polaków w walkę o niepodległość Stanów Zjednoczonych.

Uzasadnienie: Powinniśmy być dumni i nie zapominać tego, że pomagaliśmy innym narodom walczyć o niepodległość.

XVIII 2. Powinno zostać: opisuje okoliczności utworzenia Legionów Polskich oraz omawia ich historię

Uzasadnienie: W szkole podstawowej omawiana jest geneza obecnego hymnu państwowego, więc treści z tego punktu stanowiłyby świetny kontekst i pomogły lepiej zapamiętać okoliczności powstania hymnu.

XXXII 3 Należy pozostawić: podaje przykłady szczególnego bohaterstwa Polaków, np. obrona poczty w Gdańsku, walki o Westerplatte, obrona wieży spadochronowej w Katowicach, bitwy pod Mokrą i Wizną, bitwa nad Bzurą, obrona Warszawy, obrona Grodna, bitwa pod Kockiem, bitwa nad Bzurą.

Uzasadnienie: Bardzo ważne na tym etapie edukacyjnym jest ukazywanie przykładów zachowań. Pokazywanie bohaterów umacnia dumę narodową i jest zachętą do postaw patriotycznych, dlatego powinny być omawiane przykłady szczególnego bohaterstwa Polaków.

XXXIII 2 Należy pozostawić: zna przykłady bohaterstwa Polaków ratujących Żydów z Holocaustu;

Uzasadnienie: Ważne jest omawianie faktów ukazujących postawy bohaterskie, aby kształtować w młodych ludziach umiłowanie Ojczyzny i dumę z dokonań poprzednich pokoleń.

XXXVII 2 Należy zostawić: charakteryzuje postawy Polaków wobec nowych władz ze szczególnym uwzględnieniem różnych form oporu zbrojnego (żołnierze niezłomni [wyklęci]).

Uzasadnienie: Nie można pozbawić młodych ludzi prawa do wiedzy o żołnierzach walczących czynnie z sowietami nazywanych żołnierzami wyklętymi/niezłomnymi, których pamięć władze komunistyczne chciały wymazać z pamięci narodowej. Naszym obowiązkiem jest pamięć o nich w szczególny sposób pielęgnować i przekazywać kolejnym pokoleniom. Należy też przypomnieć, że 3 lutego 2011 roku Sejm uchwalił ustawę o ustanowieniu dnia 1

marca Narodowym Dniem Pamięci Żołnierzy Wyklętych, co jeszcze bardziej zobowiązuje nauczycieli do omówienia powyższego tematu.

SZKOŁA PONADPODSTAWOWA

HISTORIA

Treści nauczania - wymagania szczegółowe.

Historia z 2022 dla LO i T: pkt XLVIII. 5, pkt LVI. 2; Historia z 2018 dla LO i T: pkt XLVIII, 4, pkt LVI 4.

Dokonane skreślenia niektórych mocnych a uzasadnionych historycznie zwrotów, jak: „prześladowanie Kościoła w okresie stalinizmu” są szkodliwym unikami przed prawdą historyczną. Zastąpione odpowiednio nieoceniającymi zwrotami: “relacje państwo-Kościół w okresie stalinizmu” otwierają pole dla relatywnych narracji, które na poziomie nauczania szkolnego nie będą mogły być weryfikowane i skutkować będą szkodliwym zamętem poznawczym.

Historia z 2022 dla LO i T zakres podstawowy: pkt XXXII 3, XLVIII.6, XLX.5, zakres rozszerzony pkt XX.1, XXII 1, XXIII 2, XXVI 1, XXVIII.2, XXIX 3, pkt L.1

Usuwanie z podstawy programowej odniesień do postaci historycznych, w tym bohaterów narodowych i wybitnych dowódców i polityków: Witolda Pileckiego i Maksymiliana Marii Kolbego, Hugo Kollątaja, Stanisława Staszica; Piotra Skargi; Stanisława Leszczyńskiego i Stanisława Konarskiego; Józefa Poniatowskiego; Romualda Traugutta, Władysława Grabskiego, Eugeniusza Kwiatkowskiego.

Usuwanie nazwisk postaci historycznych, bohaterów narodowych jest szkodliwe. Zabieg ten nie skutkuje deklarowaną redukcją treści, lecz zmianą charakteru nauczanego przedmiotu. Dotychczas dzieje Polski ukazywane bywały także poprzez postacie historyczne. Takie podejście czyni historię przedmiotem żywym i zrozumiałym, o wysoko cenionym wychowawczym charakterze. Przedstawiony projekt zmian już we Wstępie neguje osobiste podejście do historii i jej wychowawczy cel poprzez wykreślenie zapisu: „wzmacnianie poczucia miłości do Ojczyzny przez szacunek i przywiązanie do tradycji i historii własnego narodu oraz jego osiągnięć, kultury i języka ojczystego”. Proponowane ujęcie historii okrojone do suchej faktografii, można uznać za przejaw mocno krytykowanego w pedagogice tzw. “encyklopedyzmu”, szkodliwego zwłaszcza w szkole podstawowej.

Co istotne proponowane zmiany są sprzeczne z celami edukacyjnymi wyrażonymi w preambule ustawy - Prawo oświatowe, w której zapisano: Kształcenie i wychowanie służy rozwijaniu u młodzieży poczucia odpowiedzialności, miłości Ojczyzny oraz poszanowania dla polskiego dziedzictwa kulturowego”.

Historia z 2022 dla LO i T zakres podstawowy XXIV 3

Należy pozostawić: wyjaśnia związek między „wiekiem światła” a rozwojem tajnych stowarzyszeń (masoneria, iluminaci, różokrzyżowcy);

Uzasadnienie: temat tajnych stowarzyszeń doby oświecenia wzbudza współcześnie wiele kontrowersji. Dlatego należy rzetelnie przedstawić genezę wymienionych w powyższym punkcie organizacji.

Historia z 2022 dla LO i T zakres rozszerzony XXIV 2

Należy pozostawić: analizuje i interpretuje fragmenty tekstów myślicieli oświeceniowych;

Uzasadnienie: Bardzo ważne jest uczenie umiejętności czytania i analizy tekstów historycznych w odniesieniu do danej epoki historycznej.

Historia z 2022 dla LO i T zakres podstawowy XXVIII 2, 3

Należy zachować rozpoznaje i charakteryzuje najważniejsze zabytki architektury i sztuki doby oświecenia w Rzeczypospolitej; oraz z punktu 3 teatru i czasopiśmiennictwa.

Uzasadnienie: Architektura jest ważnym elementem kultury danej epoki, a w oświeceniu szczególnie łączyła się z polityką kulturalną króla i dlatego powinna zostać uwzględniona w podstawie programowej. Z kolei teatr i piśmiennictwo tej doby jest obok KEN i Biblioteki Braci Załuskich ważną instytucją kultury, o której również należy mówić.

Nie należy wykreślać punktów umieszczających polskie dokonania na tle wydarzeń w Europie i na świecie.

Uzasadnienie: Ważne jest osadzanie historii Polski w dziejach Europy, ukazywanie relacji pomiędzy tym, co dzieje się w Polsce, a wydarzeniami historycznymi.

Historia z 2022 dla LO i T zakres podstawowy XLII 3

Pozostawić jako treść programowa na poziomie podstawowym: jest na rozszerzeniu ocenia wpływ Józefa Piłsudskiego, Romana Dmowskiego oraz innych polityków na powstanie i kształt II Rzeczypospolitej; porównuje ich wizje Polski;

Uzasadnienie: Niedopuszczalne jest tworzenie sytuacji, w której polski maturzysta nie będzie znał twórców polskiej niepodległości. Przy czym zaznaczyć należy, że postać Dmowskiego nie pojawia się również w szkole podstawowej.

Historia z 2022 dla LO i T zakres podstawowy XLIII 3

Należy zostawić: 3) przedstawia i ocenia dokonania pierwszych lat odbudowy (m.in. reformy Władysława Grabskiego i unifikacja państwa);

XLIII 5:

Zostawić: charakteryzuje i ocenia osiągnięcia gospodarcze II Rzeczypospolitej z lat 30. (m.in. reformy Eugeniusza Kwiatkowskiego, rozwój Gdyni, Centralny Okręg Przemysłowy).

Uzasadnienie: Zarówno dokonania Grabskiego, jak i reformy Kwiatkowskiego były ewenementem na tle ówczesnej Europy, niezwykłym przykładem, jak można w krótkim czasie odbudować kraj i gospodarkę po wojnie. Wspomniane postacie po powód do dumy dla każdego Polaka, dlatego ich dokonania powinny być omawiane na lekcjach.

Historia z 2022 dla LO i T zakres podstawowy XLVI 4, XLVII 1

Pozostawić w zakresie podstawowym: 4) wskazuje przykłady współpracy między nimi [okupantami] - jest na rozszerzeniu i 1) omawia współpracę hitlerowskich Niemiec i ZSRS w latach 1939–1941; jest na rozszerzeniu

Uzasadnienie: To ważne, aby każdy młody człowiek (nie tylko na rozszerzeniu) dobrze zrozumiał przyczyny przegranej w II wojnie światowej, widząc wiele kontekstów.

Historia z 2022 dla LO i T zakres rozszerzony XLVI 3

Należy pozostawić: ocenia zachowanie dowódców (m.in. Edwarda Rydza-Śmigłego, Henryka Sucharskiego, Juliana Filipowicza, Władysława Raginisa, Stanisława Dąbka, Tadeusza Kutrzeby, Franciszka Kleeberga), żołnierzy, polityków, w tym Ignacego Mościckiego i Stefana Starzyńskiego, oraz ludności cywilnej podczas wojny obronnej w 1939 roku;

Uzasadnienie: Na poziomie rozszerzonym ważne jest formułowanie ocen. Istotne jest również zapoznanie młodego człowieka z różnymi postawami reprezentatywnymi dla określonego wydarzenia historycznego.

Historia z 2022 dla LO i T zakres rozszerzony XLVIII 2

Powinno zostać: porównuje oraz ocenia założenia i metody polityki III Rzeszy Niemieckiej i Związku Sowieckiego w okupowanej Polsce, ze szczególnym uwzględnieniem eksterminacji polskich elit, grabieży polskich dzieł sztuki oraz eksploatacji gospodarczej ziem polskich (zabór własności, praca przymusowa).

Uzasadnienie: Omawiając powyższy temat nie można pozostać na poziomie uogólnień, ale zobowiązać nauczycieli do omówienia konkretnych zagadnień związanych z tematem.

Niesłusznie wykreślone zostało zagadnienie: formy zniewalania Polaków przez reżim komunistyczny (terror fizyczny, propaganda, cenzura) – to istotny zakres wiedzy dla młodych ludzi, bez którego komunizm nie będzie przez nich rozumiany.

Informacja dotycząca pozycji projektowanej zmiany w podstawie programowej: Historia z 2022 dla LO i T zakres podstawowy: pkt LV 2

Zakres podstawy programowej, której dotyczy uwaga: treści nauczania - wymagania szczegółowe.

Historia z 2022 dla LO i T zakres rozszerzony. pkt XIII.4, XIX.1, XXII.3, XXXV.4, XLI.6

W zakresie rozszerzonym nauczania historii zrezygnowano z ważnych dla zrozumienia dziejów Polski i Europy odniesień kulturowych i cywilizacyjnych. Rzeczą dotyczącą następujących wykreślonych tematów: znaczenia włączenia ziem polskich do cywilizacyjnego kręgu świata zachodniego (łacińskiego), kulturowej roli Polski w przeniesieniu wzorców cywilizacji zachodniej na obszary ruskie i litewskie, wyjaśnienia okoliczności powstania i treść idei „przedmurza chrześcijaństwa”, kluczowego znaczenia utrzymania i przekazywania polskiego kodu kulturowego (wiara, język) dla podtrzymania świadomości narodowej. Ponadto, w temacie „uczeń ocenia z perspektywy polskiej i europejskiej polityczne i cywilizacyjne znaczenie bitwy Warszawskiej” dokonano skreśleń, pozostawiając zredukowane wymaganie „uczeń ocenia znaczenie bitwy warszawskiej”. Zabieg sprawia, że wspomniana ocena odnosi się zaledwie do uczniowskich domniemań, co niesłusznie pomniejsza rangę bitwy.

Warto nadmienić, że w szkołach elitarnych na Zachodzie tematy odnoszące się do cywilizacji, przemian cywilizacyjnych i kultur są uznawane za wyjątkowo ważne dla rozumienia współczesnego świata i szeroko reprezentowane w programach nauczania. Ich całkowite wycięcie z programu polskiej historii jest niewytłumaczalne.

Historia z 2022 dla LO i T zakres podstawowy, XLVIII 7

Pozostawić pełny zapis: charakteryzuje sytuację dzieci i młodzieży pod okupacją niemiecką i sowiecką oraz wskazuje przykłady patriotycznych postaw młodzieży (np. udział w konspiracyjnym harcerstwie);

Uzasadnienie: Nie należy wykreślać **przykładów patriotycznych postaw młodzieży (np. udział w konspiracyjnym harcerstwie)**, ponieważ dotyczą one często młodzieży w podobnym wieku, co nasi uczniowie. Nie można zapomnieć o roli, jaką odegrali harcerze w czasie walk podczas II wojny światowej.

Historia z 2022 dla LO i T zakres rozszerzony, XLIX 3

Nie usuwać: przedstawia rasistowską i antysemicką politykę Niemiec hitlerowskich przed II wojną światową;

Uzasadnienie: W imię poprawności politycznej nie można zmieniać historii, udawać, że pewne fakty miały miejsce.

Historia z 2022 dla LO i T zakres rozszerzony L 1, 5, 7, 9

Nie usuwać: 1) ocenia rolę wielkich postaci polskiej polityki z okresu II wojny światowej, w tym: Władysława Sikorskiego, Stefana Grot-Roweckiego, Władysława Andersa, Stanisława Mikołajczyka, Kazimierza Sosnkowskiego i Leopolda Okulickiego; 5) opisuje walki na Kresach Wschodnich II Rzeczypospolitej, w tym o Lwów i Wilno; 7) przedstawia różne oceny historyków na temat powstania warszawskiego i ich uzasadnienia; 9) opisuje zniszczenia i

ograbienie Warszawy przez Niemców dokonane od września 1939 roku do stycznia 1945 roku (m.in. Zamek Królewski, Pałac Saski, archiwa, biblioteki, muzea, majątek prywatny).

Uzasadnienie: Humanista powinien znać wymienione powyżej nazwiska, wiedzieć, czym były walki o Lwów i Wilno oraz zapoznać się z różnymi opiniami na temat powstania warszawskiego, a także mieć świadomość strat materialnych i intelektualnych spowodowanych przez nazistów podczas II wojny światowej.

Historia z 2022 dla LO i T zakres podstawowy L 3

Nie zamieniać słowa „bohaterstwo” na zaangażowanie oraz nie rezygnować z egzemplifikacji: „w tym bitwę o Narvik, bitwę o Anglię, bitwę pod Tobrukiem, bitwę o Monte Cassino, bitwę pod Falaise, bitwę o Arnhem, bitwę o Kołobrzeg, bitwę o Bredę i zdobycie Berlina”

Uzasadnienie: Takie hasła jak Narvik, Tobruk czy Monte Cassino powinny być znane maturzyście i kojarzone z odpowiednimi faktami, ponieważ mocno przeniknęły do

Historia z 2022 dla LO i T zakres podstawowy: pkt LV 1

Nie usuwać: opisuje straty demograficzne, terytorialne, gospodarcze i kulturowe po II wojnie światowej (ze szczególnym uwzględnieniem wymuszonych migracji milionów Polaków oraz dalekosiężnych skutków eksterminacji znacznej części polskich elit)

Uzasadnienie: Ważne, by temat został omówiony konkretnie, a nie ogólnikowo i pobieżnie, tak aby młody człowiek rozumiał ciąg przyczynowo-skutkowy sekwencji kolejnych zdarzeń.

Historia z 2022 dla LO i T zakres podstawowy: pkt LV 2

Zostawić: charakteryzuje okoliczności i etapy przejmowania władzy w Polsce przez komunistów oraz formy zniewalania Polaków przez reżim komunistyczny (terror fizyczny, propaganda, cenzura);

Uzasadnienie: Ważne jest wskazanie konkretnych metod i sposobów zniewalania, aby obraz przemawiał do wyobraźni i był przestroga dla przyszłych pokoleń.

Historia z 2022 dla LO i T zakres podstawowy: pkt LV 3

Zabrakło istotnej wiedzy na temat dotyczący żołnierzy niezłomnych / wyklętych. Informacja o żołnierzach niezłomnych została wykreślona z punktu, który w następstwie wykreślenia przyjął ogólną formę: „uczeń omawia przejawy oporu społecznego wobec komunizmu”. Problematyczne jest przy tym, czy przedstawiciele formacji o charakterze wojskowym mogą być kojarzeni z „oporem społecznym” o zdecydowanie cywilnym charakterze. Wskazane jest również podanie w podstawie konkretnych nazwisk, które tu zostały wykreślone: rtm. Witold Pilecki, Danuta Siedzikówna ps. „Inka”, płk Łukasz Ciepliński.

Historia z 2022 dla LO i T zakres rozszerzony LVI 2

Zachować wykreślony punkt: 2) wyjaśnia rolę Radia Wolna Europa wobec propagandy komunistycznej;

Uzasadnienie: Młody humanista powinien wiedzieć, że istniało i czym było Radio Wolna Europa.

Historia z 2022 dla LO i T zakres podstawowy: pkt LVI 2

Nie zamieniać: formy i konsekwencje prześladowania Kościoła katolickiego na relacje państwo - Kościół w okresie stalinizmu

Uzasadnienie: Jasno trzeba stwierdzić, że w okresie stalinizmu kościół był prześladowany.

Historia z 2022 dla LO i T zakres podstawowy: pkt LVII 4

Nie należy wykreślać wzmianki o „niezależnym ruchu wydawniczym” w latach 1976-1980.

Historia z 2022 dla LO i T zakres podstawowy: pkt LVII 5

Nie należy wykreślać punktu: ocenia rolę papieża Jana Pawła II i jego wpływ na przemiany w Polsce i krajach sąsiednich;

Uzasadnienie: Papież Jan Paweł II był nie tylko duchowym przywódcą narodu polskiego, ale również należy go ukazać jako polityka wielkiego formatu, który przyczynił się do rozpadu potęgi komunistycznej.

Historia z 2022 dla LO i T zakres podstawowy: pkt LVIII 1

Zachować egzemplifikację w nawiasie: wyjaśnia przyczyny i skutki wprowadzenia stanu wojennego oraz formy oporu społecznego (ze szczególnym uwzględnieniem Kopalni Węgla Kamiennego „Wujek”, „Solidarności Walczącej”, bł. ks. Jerzego Popiełuszki);

Uzasadnienie: Nie sposób omawiać stan wojenny bez mówienia o Kopalni Wujek. Warto też ukazać uczniom fenomen „Solidarności Walczącej” – jedynej takiej formy oporu w Europie, której książkę poświęcił Igor Janke („Twierdza. Solidarność walcząca - podziemna armia”). Trudno pominąć postać ks. Popiełuszki, który przyciągał dziesiątki tysięcy ludzi, którym dawał nadzieję i dodawał odwagi, co przypłacił własnym życiem.

Historia z 2022 dla LO i T zakres podstawowy: pkt LIX 6

Przywrócić: ocenia znaczenie i skutki katastrofy smoleńskiej 10 kwietnia 2010 roku dla państwa polskiego;

Uzasadnienie: Omawiając historię Polski nie należy pominąć tak istotnego wydarzenia, jak katastrofa lotnicza, która doprowadziła do śmierci najważniejszych osób w państwie łącznie z parą prezydencką.

MATEMATYKA

W zakresie nauczania matematyki podkreślamy rolę ważnej zasady kształtowania liczenia pamięciowego i pisemnego. Liczenie w pamięci nie może ustępować na rzecz korzystania z kalkulatorów (klasy IV-VI oraz VII-VIII) . Jesteśmy za pozostawieniem działów kombinatoryka i rachunek prawdopodobieństwa w klasach VII-VIII oraz w celach kształcenia matematycznego w klasach IV-VIII sformułowania „lub w działaniach trudniejszych”

PRZYRODA

W przedmiotach przyrodniczych właściwą rangę powinno mieć doświadczenie, prace terenowe, konfrontacja wiedzy z praktyką. W żadnym razie nie można ich pomijać na rzecz korzystania ze źródeł wirtualnych i sztucznej inteligencji, jak dzieje się to obecnie.

Mamy nadzieję, że kształt podstaw programowych będzie pozwalał polskim dzieciom i młodzieży zdobyć potrzebne umiejętności i wiedzę oraz ugruntować swoją tożsamość narodową.

Z wyrazami szacunku

Stowarzyszenie Nauczycieli i Pracowników Oświaty „Nauczyciele dla Wolności”

Agnieszka Pawlik-Regulska, prezes
Anna Stefańska, sekretarz
Bogusława Cesarz, członek Zarządu
Oksana Kinasz, członek Zarządu
Zdzisława Piasecka, członek Zarządu

Załącznik:

1. Omówienie podstawy programowej z matematyki.

